केन्द्रीय-विद्यालय-संगठन-गुवाहाटी-संभागः

मध्यावधि-परीक्षा (2018)

विषय:-संस्कृतम्

अवधि:- त्रिहोरात्मक: कक्षा-सप्तमी पूर्णांका:-80

छात्र:/छात्रा--- कक्षा ---

अनुक्रमांक:-------------------------------- दिनांक:---------------------------

निरीक्षकहस्ताक्षरम्-- परीक्षकहस्ताक्षरम्--

निर्देशा::-01.सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या:| 02.उत्तराणि यथा स्थाने एव लेखनीयानि| 03.उत्तराणि स्पष्टानि भवेयु: |

खण्ड:-क (अपठित-अवबोधनम) अङ्क:- 10

प्रश्न:-01.अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - 10

भारते षड् ऋतवः भवन्ति- वसन्तः, ग्रीष्मः, वर्षा, शरदः, हेमन्तः, शिशिरः च । ग्रीष्मकालस्य पश्चात् वर्षाऋतुः आगच्छति। वर्षाकाले ग्रीष्मस्य तापेन सर्वे शुष्काः पादपाः पुनः हरिताः भवन्ति । आकाशः कृष्णैः मेघैः आच्छादितः भवति। नद्यः जलवेगेन प्रवहन्ति। नदीषु मधुरा ध्वनि: श्रूयते | कुत्रचित् अत्यधिका वृष्टिः भवति कुत्रचित् च अनावृष्टिः। यत्र अतिवृष्टि: भवति तत्र जलप्लावनस्य स्थिति: उद्भवति | वृष्टेः अभावात् कृषकाः महत् कष्टम् अनुभवन्ति। ते वर्षादेवं प्रार्थयन्ति। वर्षाजलेन धरा शस्य - श्यामला भवति। एतत् दृष्ट्वा कृषकाणां चित्तं प्रफुल्लितं भवति।

(अ) एकपदेन उत्तरत- 1/2**x**4**= 2**

(क) भारते कति ऋतवः भवन्ति ? .... (चत्वारः , षड् , पञ्च त्रयः)

(ख) ग्रीष्मकालस्य पश्चात् कः ऋतुः आगच्छति ?.. (हेमन्तः , शिशिरः , वर्षा , शरदः)

(ग) कृषकाणां किम् प्रफुल्लितं भवति ?...(चित्तम् , कष्टम् , आकाशः)

(घ) षड् ऋतवः कुत्र भवन्ति ?...(वर्षाकाले , जलवेगे , भारते)

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत- **2x2= 4**

(क) भारते षड् ऋतवः के सन्ति?

उत्तरम्-...|

(ख) केन धरा शस्य - श्यामला भवति?

उत्तरम्-...|

(ग) आकाश: कै: आच्छादित: भवति ?

उत्तरम् ....|

(घ) वर्षाया: अभावात् के कष्टम् अनुभवन्ति ?

उत्तरम् ....|

(स) निर्देशानुसारम् उत्तरत- 1/2x4= **2**

(क) 'कृष्णैः मेघैः' इत्यनयोः विशेषणं किम् ? **उत्तरम्** ....|

(ख) 'वर्षा' इति शब्दस्य समानार्थकपदं किम् ? **उत्तरम्** .... (वृष्टिः / ग्रीष्मः / वसन्तः / आकाशः)

(ग) "अतिवृष्टिः" अस्य शब्दस्य विलोमपदं चित्वा लिखत | **उत्तरम्** .... (अनावृष्टिः / वर्षा / वृष्टिः)

(घ) "अनुभवति" क्रियापदस्य बहुवचनम् लिखत | **उत्तरम्**..

(द) अनुच्छेदस्य शीर्षकस्य नाम लिखत ? **2**

उत्तरम् .... |

खण्डः- (ख) रचनात्मक-कार्यम् (अङ्काः **15**)

प्रश्नः 2. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः सहायतया चत्वारि वाक्यानि लिखत- 1x4=4

कृषकाः	कृषकौ	एते	धान्यम्	एषः	कृषकः
एतौ	क्षेत्रम्	कर्षति	कुरुतः	खननकार्यम्	रोपयन्ति

(क) ....|

(ख) ....|

(ग) ....|

(घ) ....|

प्रश्नः 3. मञ्जूषातः पदानि चित्वा कथायाः पूर्तिं कुरुत- 1/2x10= 05

नासिकायामेव,	वारंवारम्,	खड्गेन,	दरम्,	नृपस्य,	मक्षिका,	व्यजनेन,	प्रियः,	उपाविशत्,	,	सुप्तः

पुरा एकस्य 1 .... एकः 2 .... वानरः आसीत्। एकदा नृपः 3 .... आसीत्। वानरः 4.............................. तम् अवीजयत्। तदैव एका 5............................ नृपस्य नासिकायाम् 6.......................। यद्यपि वानरः 7............................ व्यजनेन तां निवारयति स्म तथापि सा पुनः पुनः नृपस्य 8............................ उपविशति स्म। अन्ते सः मक्षिकां हन्तुं 9............................. प्रहारम् अकरोत् । मक्षिका तु उड्डीय 10.......................गता, किन्तु खड्गप्रहारेण नृपस्य नासिका छिन्ना अभवत्। अतः उच्यते- "मूर्खजनैः सह मित्रता नोचिता।"

प्रश्नः 4. मञ्जूषायां त्रीणि क्रियापदानि सन्ति | तानि प्रयुज्य सार्थक वाक्यानि रचयत | 1x6=6

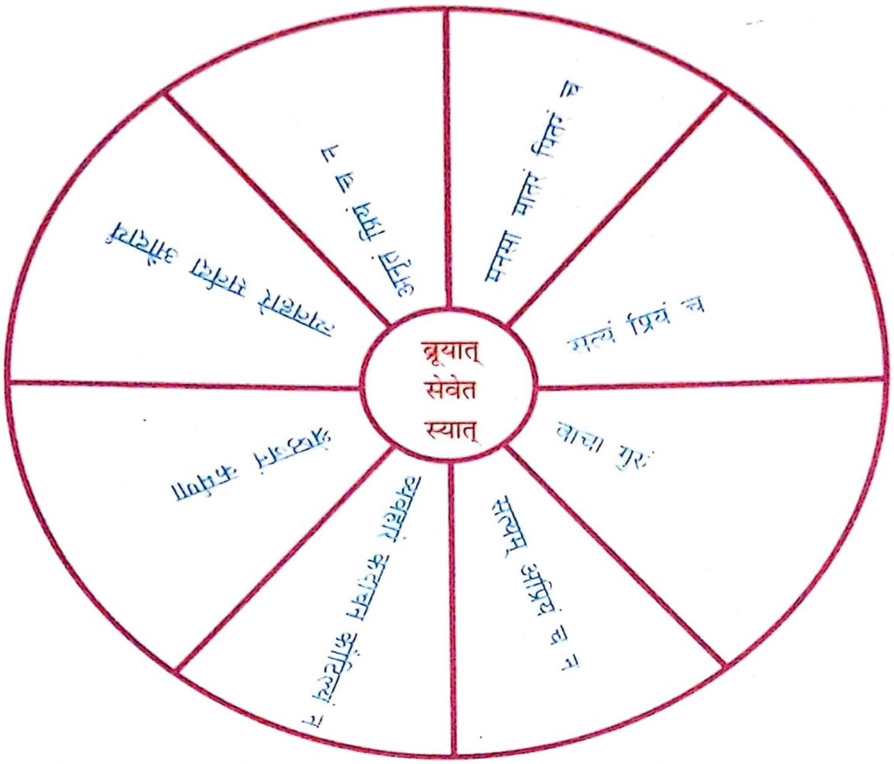

(क)...|

(ख)...|

(ग)...|

(घ)...|

(च)...|

(छ)...|

खण्डः- (ग) अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (अङ्काः- **25**)

प्रश्नः 5.मञ्जूषायां प्रदत्तानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- 1x5=5

षड्, त्रिंशत्, एकत्रिंशत्, द्वादश, अष्टाविंशतिः

(क) .... ऋतवः भवन्ति ।

(ख) फरवरी - मासे सामान्यतः .... दिनानि भवन्ति।

(ग) एकस्मिन् मासे .... अथवा .... दिवसाः भवन्ति।

प्रश्नः 6. मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा कथायाः पूर्तिं कुरुत- 1x5=5

न,	बहिः,	अन्तः,	तथा,	च

(क) लता मेधा .... विद्यालयं गच्छतः।

(ख) वर्षाकाले गृहात् .... मा गच्छ।

(ग) असत्यं .... वक्तव्यम्।

(घ) छात्राः विद्यालयस्य .... प्रविशन्ति।

(ङ) प्रियं .... सत्यं वदेत्।

प्रश्नः 7. समानार्थकपदानां मेलनं कृत्वा लिखत- 1x5= 5

(माता, मौनं, प्रस्तरे , जन्तवः , नयनानि)

- शिलायां ....|
- पशवः ....|
- अम्बा ....|
- नेत्राणी ....|
- तूष्णीम ....|

प्रश्नः 8. उदाहरणानुसारं पदरचनां कुरुत- 6

यथा- वसति स्म = अवसत् **यथा-** अलिखत् = लिखति स्म ।

पश्यति स्म = ... | अहसत = ... ।

वदति स्म = ... | अपठत = ... ।

गच्छति स्म = ... | अचलत.= .... |

प्रश्नः 9 उचितसंख्याशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत 1/2x4=2

(अ) सप्तवादने ....बालकः विद्यालयम् गच्छति | (एकः , एका , एकम्)

(ब) अत्र ....बालिके पादकन्दुकेन खेलतः | (द्वौ , द्वे , एका)

(स) उद्याने ....कमलानि विकसन्ति | (त्रीणि , त्रयः , तिस्रः)

(द) .... महिलाः मन्दिरम् आगच्छन्ति | (चत्वारि , चतस्रः , चत्वारः)

प्रश्नः10. मञ्जूषातः संख्यावाचकपदानि चित्वा स्थानरिक्तपूर्तिं कुरुत- 1/2x4=2

(षट्त्रिंशत् , अष्टविंशतिः , अष्टादशः, सप्तत्रिंशत्)

(1) 28................................(2) 36 ....(4) 18 ....(5) 37 ....

<u>खण्डः-घ (पठित-अवबोधनम) अङ्कः-</u> 30

प्रश्नः11 गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । 10

तदनन्तरं सा पुत्र्या मनोरमया सह जन्मभूमिं महाराष्ट्रं प्रत्यागच्छत् । नारीणां सम्मानाय शिक्षायै च सा स्वकीयं जीवनम् अर्पितवती । हण्टर - शिक्षा - आयोगस्य समक्षं रमाबाई नारीशिक्षाविषये स्वमतं प्रस्तुतवती । सा

उच्चशिक्षार्थं इंग्लैण्डदेशं गतवती । तत्र सा ईसाईधर्मस्य स्त्रीविषयकैः उत्तमविचारैः प्रभाविताः जाताः | इंग्लैण्डदेशात् रमाबाई अमरीकादेशम् अगच्छत् | तत्र सा भारतस्य विधवास्त्रीणां सहायतार्थं अर्थसञ्चयम् अकरोत् |

(क) एकपदेन उत्तरत - 1x4=4

(अ) रमाबाई विधवास्त्रीणां सहायतार्थं किम् अकरोत् ? **उत्तरम्** **...|**

(ब) रमाबाई उच्चशिक्षार्थं कुत्र गतवती ? **उत्तरम्** **...|**

(स) रमायाः पुत्र्याः नाम किम् आसीत् ? **उत्तरम्** **...|**

(द) रमायाः जन्मभूमिः किम् आसीत् ? **उत्तरम्** **...|**

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - 2x2=4

(अ) रमाबाई नारीशिक्षाविषये स्वमतं कस्य समक्षं प्रस्तुतवती ?

उत्तरम् ....|

(ब) रमाबाई कस्यै स्वकीयं जीवनम् अर्पितवती ?

उत्तरम् ....|

(ग) भाषिक-कार्यम् 2

(अ) "अगच्छन्" क्रियापदस्य एकवचनम् अत्र किम् प्रयुक्तम् अस्ति ?....................................(प्रत्यागच्छत् , अगच्छत्)

(ब) "पुरुषाणाम्" शब्दस्य विलोमपदम् अत्र किम् अस्ति ?..(नारीणाम् , विधवास्त्रीणाम्)

प्रश्नः12. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य मञ्जूषायाः सहायतया प्रश्ननिर्माणं क्रियताम्- 1x5=5

कदा , का, कस्याः, काः, केन

(क) <u>**रमायाः**</u> पिता समाजस्य प्रताराणाम् असहत् । उत्तरम्-..|

(ख) <u>**सर्वदा**</u> व्यवहारे ऋजुता विधेया | उत्तरम्-...|.

(ग) <u>**सत्येन**</u> वाति वायुः | उत्तरम्-..|

(घ) <u>**वसुन्धरा**</u> बहुरत्ना भवति। उत्तरम्-..|

(ङ) <u>**स्त्रियः**</u> शिक्षां लभन्ते स्म। उत्तरम्-

....|

प्रश्नः13 अधोलिखितानि वाक्यानि कः / का कं / कां प्रति कथयति इति लिखत– 1x5=5

वाक्यम् / कथनम्	कः / का	कम् / काम्
(क) अहम् तपः एव चरिष्यामि |	....	....
(ख) मनस्वी कदापि धैर्यम् न परित्यजति |	....	....
(ग) अपर्णा इति नाम्ना त्वं प्रथिता |	....	....

(घ) यूयम् भस्म खादत | ....

(ङ) अहम् उत्तरं न दास्यामि | ....

प्रश्नः 14. अधोलिखितानि वाक्यानि घटनानुक्रमानुसारं लिखत 1/2x6=3

1. कुर्मः हन्सयो: सहायतया आकाशमार्गेण अगच्छत् |
2. गोपलका: अकथयन् – वयं पतितं कुर्मम् खदिष्यामः |
3. कुर्मः हन्सोः च एकस्मिन् सरसि निवसन्ति |
4. केचित् धीवराः सरस्तीरे आगच्छन् |
5. कुर्मःअन्यत्र गन्तुं इच्छति |
6. लम्बमानं कूर्मं दृष्ट्वा गोपालकाः अधावन् |

उत्तरम् - (अ) ....|

(ब)..|

(स)..|

(द)..|

(य)..|

(र)..|

प्रश्नः 15. शुद्धकथनस्य समक्षम् **आम्** अशुद्धकथनस्य समक्षम् **न** इति लिखत - 5

कथनम्	**आम् / न**
अस्माकं राष्ट्रस्य ध्वजे त्रय: वर्णा: सन्ति		
ध्वजे हरितवर्ण: शान्ते: प्रतीक: अस्ति		
ध्वजे केशरवर्ण: शक्त्या: सूचक: अस्ति		
चक्रे त्रिंशत् अरा: सन्ति	
चक्रं प्रगते: द्योतकम्		

प्रश्नः16. अधोलिखितेषु पदेषु अशुद्धं पदं चित्वा लिखत 2

(क) गमन्ति , यच्छन्ति , पृच्छन्ति , धावन्ति | उत्तरम्...|

(ख) रामेण , गृहेण , सर्पेण , गजेण | उत्तरम्...|

(ग) लतया , मातया , रमया , निशया | उत्तरम् ....|

(घ) लते , रमे , माते , प्रिये | उत्तरम्.. ...|

||इति||